ଚରଣ-ଚୁମ୍ବିଆ ଡମା ।

ଶ୍ରୀ ନୀଳାଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ
ଖେମାରଙ୍ଗ - ବାଙ୍କି ।

ଗରଣ-ଚୂଡ଼ିଆ ଗମ ।

ଅଆଇ ପଢ଼ିଲେ ଚଢ଼ୁଁ ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ି
କଖଗ ପଢ଼ିଲେ ବାଡ଼ି,
ସ୍ୱର୍ଗେ ଦେବଙ୍କ ଜନମଯାଉଁ ଖୁସି
ବଇବ ବଏ କରୁଛି ।
ଅଖଉ ପଢ଼ିଲେ ନାଶେ ଶିଷ ହ୍ରାଡ,
ବଖଜେ ନ ମିଳେ ଭତ,
ଅଖତ ପଢ଼ିଲେ ଉଘୁଟି ଅନାଉଁ,
ବଖରେ ସମ୍ଭମ ସାଉ ।
ଅଖଡ ପଢ଼ିଲେ ବର୍ଷା ଏଗକୁ
ଠେକି ଦେଇଥାଉ ଛତା,
ପଢ଼ିଲେ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ
ସଠେ ବୋଲନ୍ଥାନ୍ତି ଲତା ।
ଓ ପଢ଼ିଲେ, କେରୁ ବନ ଯାଉଁ
ବଖଟେ ବଙ୍ଗାଳୀ ଖାସ୍,

(୨)

ବଖତେ ଓଡ଼ିଆ, ବଖତେ ତେଲଗୁ,
ଯେତେବେଳେ ଯାହାପାଗ ।
ବିଦ୍ୟା, ବୁଦ୍ଧିଶୁଦ୍ଧି ଥାଉ କି ନ ଥାଉ,
ଟେରେଢ ଆସଇ କାଟି,
ବଖତେ ସାଜିବୁଁ ପୁରା ସଭ୍ୟ-ସାଜ,
ନ ହେବ ଜୀବିକା ମାଟି ।
ବଙ୍ଗଳା ପଢ଼ିଲେ ବାପ ଦା'ନ ଆସେ
ବଖତେ ହାକିମ ଆମେ,
ବଙ୍ଗଳା ପଢ଼ିଲେ ଗରମ ନରମ,
ଉଡ଼ିଲା ପତକା ନାମେ ।
ଘୋଲମି ବଜାଉଁ ଏଣେ ଦନ ଘ୍ରତ
ଲାଗିପଡ଼ି ମର ଘର,
ଛଳ ପାହ୍ୱାଟଅ ଭକୁଆଙ୍କୁ ଦେଖି
କାହ୍ନୁଁ ଟେକପଣ କର ।
ଶୁଣିଛ ନା ଆଜି ହାକିମଙ୍କୁ ଆମେ
ଦେଉଅଛୁଁ କାନମୋଡ଼ା,

ବହୁତ କାଳରେ   ବଖତ ଜୁଟିଲା
ଦେଲୁଁ ତ ଅକଲ ଥୋଡ଼ା ।
ଆଜ୍ଞା, ଆଜ୍ଞା ବୋଲି   ହାତ ଯୋଡ଼ି ଛିଡ଼
ଚିର-ଭକୁଆ ନ କର,
ବଖତ ଜଗିଣ   ହାଁ' ଜି ମାରନ୍ତୁ
ଜାଣିଥିଲେହେଁ ସକଳ ।
ବଖତେ ବଖତେ   ଏଣିକି ତେଣିକି
ଚେତଙ୍କ ବେଳରେ ପୁଣି,
କାନ୍ଥବାଡ଼େ ଆମେ   ଡରନ୍ତୁ ଏବାଉଁ
ନ ଯୁଣ ଦେଲୁ କେ ଶୁଣି ।
ମନେ ଭାବୁ ଥାଉଁ   ଅମୀର ବନିଛୁଁ
ବଖତ ପଡ଼ିଛି ଆଜି,
ମିଛ କଥା କହୁଁ   ହାକମ ଶୁଣିଲେ
ଦଣ୍ଡେକେ କରବେ ପାଜି ।
ବଖତ ପଡ଼ିଲେ   ପରଗାଇ ଦୁହାଁ ।
ଆଗ ବୋଲି ଗଣ କର ,

ଶଙ୍ଖାଙ୍କ ତଣ୍ଡି ଅନୁସ୍ୱରଣ ଅଁ—
ଘଣେ କେ ଅମୃକୁ ସର !
ବଖତ ପଡ଼ିଲେ ଫରଲୁଗା ପିନ୍ଧ
ଦେଖାଉଁ ବଡ଼-ଚଳଣ,
ଙ୍କୁଣ୍ଡା ଶାଗକୁ ଲୁଣ ନ ମିଳଇ
ସେଥିରେ ହୋଇଲା କଣ ?
ମୁହଁ ଯେବେ ଦମ୍ଭ, ଯିଏ ଯାହା କହୁ
ଗାଲୁଟି ହାସଲ କର,
'ଖାଲୁଆ-ସମାଜେ' ଛଣ ଠେକ ଦେଇଁ
ମଦ୍ଦତ ଯାଏ କା ଯର !
ବଖତ ପଡ଼ିଲେ ମୁଖେ ନଶଦାଢ଼ି
ଦଶୁଁ ଗୋଲୁମର ପରା,
ବଖତ ପଡ଼ିଲେ ଚକୁଣ ଚୃକାଣ
ସତେକି ସରଗଠରା ?
ବଖତ ପଡ଼ିଲେ ଜଡ଼ୁଛି ଦୋଭାଲ,
ବଖତ ଅଭରେ ମଞ୍ଜା,

(୫)

ବଂଶୀର ଶବଦରେ   ପୁଷ୍ପ-ପ୍ରବାଣ

ହେଲା ଚଞ୍ଚଳ ସ୍ପନ୍ଦ ।

ବଂଶୀରବେ ସୃଷ୍ଟି   ଚଉଦଲୋକ ବ୍ୟୋମରୁ

ଖଣ୍ଡ କରୁଁ କୁଣ୍ଡେମୋଠ,

ଦେବଙ୍କ ତ୍ରିଭବନୁ   ଚଢ଼ି ମନ କରୁଁ

ମୂଳେ ବାଜେ ଢେଢେ ଢେଁଠ ।

ଅମେ ବୋଲୁଁ ଆମେ   ଭୁନଥିଁ ପାଳକ

ଇନ୍ଦ୍ର, ବିଷ୍ଣୁ, ବ୍ରହ୍ମା, ଶିବ,

ବଂଶୀରବେ ପୁଣି   ଉଲଟେ ପାଲଟେ

ଯିବ କି ରହିବ ଜୀବ ।

ବଂଶୀର ପଡ଼ିଲେ   ବାଜୁଥିଲେ ମାତ୍ର

ଅମ୍ଭେ ତ ‘ ଗରୁଡ଼ାସ୍ତ୍ରରେ ’,

ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ଦେଇ   ନଶାକୁ ଫୁଲାଇ

ପୁଣି ସେ ବଂଶୀକୁ ଗଢେ ।

ବଂଶୀର ପଡ଼ିଲେ,   ନପଟ ଥୋବଡ଼,

ଚାଲିବାରୁ ଜଳକଳା,

ବଗଡେ ଛୁଞ୍ଚିକ ଠାକୁଲ କରୁଛୁଁ
ଥାଇ ପଛେ ଶହେ ଜଳା ।
ବଗଡ଼ା ଜାଲିଆ ଭଦ୍ରଜ ସ୍ୱତର
ବଂଶ ବୁଝାଉଁ କେବେ,
ନ ଛୁଟଇ ବୋଲି କହୁଁ ଘୃତ-ଅନ୍ନ
ବାଢ଼ି ଦେଲ କଏ ଯେବେ ।
ବଖଣ ପଡ଼ିଲେ ମାଗିଯାଉଁ ଅମ୍ଭେ,
ଖାଇଛୁଁ ଅଇଁଠା ପାଣି,
ବଢ଼ ଅସୁଆଦ ଯାଚିଲେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ
ନ ରୁଚେ ସର-ଲବଣୀ ।
ହୋଇ ପାରୁଁ ଅମ୍ଭେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଗୁଣ୍ଡ୍ରିଆଁ
ଏକା ଆଖି ପିନ୍ଧୁଳାକେ,
ଅମ୍ଭେ ଧଳା, କଳା, ଅମ୍ଭେ ଭଲ, ମନ୍ଦ,
ସେ ଗୁଣେ ଆମ୍ଭ ପରି କେ ?
ଘଣ୍ଟିକ ଭିତରେ ତମର ପ୍ରଶଂସା
ଆଗମୂର୍ଦ୍ଧେଁ ସ୍ତୁଲେ କର,

ପତ୍ରିକ ଛତ୍ରରେ ପଢ଼ମୁହେଁ ଆମ୍ଭ,
ଲଢ଼ୁଥାଏ ନାନା ଭରି ।
ଆମ୍ଭେ ତ ଆଲୋକ, ଆମ୍ଭେ ଅନ୍ଧକାର,
ଆମ୍ଭେ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଯେତେ,
ଆମ୍ଭେ ତ ଅଦୃଷ୍ଟ ପୁଣି ଆମ୍ଭେ ଦୃଷ୍ଟ,
କିଏ ହୋଇପାରେ ଏତେ ?
ବହୁ ଅବତାର ଧର ପାରୁଁ ହେଲେ
ହଜାରୁଁ ନୁହେଁ ନକୁଛି,
ବସ୍ତୁଙ୍କର କଥା, ଦଶଗୋଟି ମାତ୍ର !
ସେ କଥା ତ ଅତି ତୁଚ୍ଛ ।
ସଜୀବ, ନିର୍ଜୀବ ପୁଂଲିଙ୍ଗ, ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ,
କୀଟ କି ଅବା ପତଙ୍ଗ,
ସବୁ ବ୍ୟବହାର ପଇଟେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ,
ଦୋମୁଖେ ସବୁ ତରଙ୍ଗ ।
ଧ୍ୟାନ ଅବତାର ଧରୁଁ ବଖତରେ
'ହିନ୍ଦୁ ଲୁଚା' ପର ଥାଉଁ,

କପି ଅବତାର   ଧରିଲେ ଜନକ-
ପାଶକୁ ଶଙ୍କାଶ ଧାଇଁ ।
କୂର୍ମ ଅବତାର   ଖରୁଁ ଯେତେବେଳେ
ପିଠିରେ ଖୋଲଠା ବଧା,
ସର୍ପ ଅବତାରେ   ଉଗାରୁଁ ଗରଳ,
ଜହ୍ନା ତେତେବେଳେ ସୁଧା ।
ବଣ୍ଡ କହଁ ନାଆ   ସ୍ୱାଠି ଆମର
ଆଉଁଶିଲେ ସବୁଗତେ,
ସେଥି ସ୍ୱହ୍ୱତରେ   ପରସ୍ତେ ଚମଡ଼ା
ସ୍ଥିତି ଅଛେ ଖଇତରେ ।
ହାସଲ କରନ୍ତୁଁ   ଆହା କି ମଧୁର !
ଖୁସାମଦ ନାମ ଗୋଟି,
ଅଗ୍ନି ପିଣ୍ଡୁଳାକେ   କେଡ଼େ ଘାସ୍ନ ଖାହା
କାହିଁପାରେ କୋଟି-ଖୋଟି ;
ସ୍ୱାଲମ — କାନର   ମକର — କୁଣ୍ଡଳ,
କୋହିନୂର ହାସବସା,

ଭବ—ଉନ୍ନାଣି— ସ୍ୱହସ୍ତ—ଲୁଣ୍ଠିତ,
ଝର—ମରକତ—ଖୋଷା ।
ସାମନ୍ତଆର ନିତ୍ୟକର୍ମ—ଝୁଲ,
ଗାଉଛ ମନ୍ତ୍ରର ସାର,
ଉଡେ ଗୋଖୁରଙ୍କ ମଥା-ମଣି ଲୁଧନ
ଲଗାଉଁ କେତେ ବେଶର ।
କାରୁପେ ଅମେ ଅଭନ୍ତୁ ବଇଞ୍ଚ,
ଦେଖାଉ ସାପଦେଳକ,
ତୃ ନେଇ ବେଗେ ଗଣ୍ଡି ଭଟ ଦେଇଁ
ଲଗାଉଁ ଚୁହୁଁ ଜଳକ ।
ଆଠାରୁ ବଳ ପେଟପୋଷା ଖଞ୍ଜ,
ଅଧିକେ ପଇଟେ ମୋତେ,
ଭଣ୍ଡପିଶାଚୀ ହାଧୁ ନାହିଁ ଭାଇ !
ଜାଣେ ଦାଉ ପେଚକେତେ !
ମାୟାଗର— ଜାଣନ୍ତି ଆମ୍ଭ,
ଆମ୍ଭୁଙ୍କ ଜଗତ—ମଣି,

ସୁଜ୍ଞାନ, ବିବେକ   ଆମ୍ଭ ଦେହେ ନାହିଁ,
ଆମ୍ଭେ ଏକା ବିଦ୍ୟାଖଣି ।
ଏ ସଭ୍ୟ ଯୁଗରେ   ଆମ୍ଭ ଅବର୍ତ୍ତାରେ,
କରିପାରୁଁ ଆମ୍ଭେ ଯାହା,
ଆକ୍ଷେପ ଆସଇ !   ଦେଖି ଦେଖି ଲୋକେ,
ନ ଶିଖିଲେ ଯାହା ତାହା !
ଦେଖୁଛ ତ ବାବୁ !   ଘରେ କା ବାହାରେ,
ଆମ୍ଭର ଗୁଣ ବିକାଏ,
ଅନାରି-ମୂଲକେ,   ଜୀପଦେଶ ମାହା,
ଶିଖିଲେଣି ତ ଥୋକାଏ ।
ସଙ୍କେ ଖଞ୍ଜ ଭଙ୍ଗି   ଚଡା କାଁ ବାଧ !
ନେଇ ପାରୁଥିବ ଯେବେ,
ବିନାକେତେ ଆଷ୍ଟ-   ମଜ୍ଜ ମହଲେ,
ଝୁଲିବ ମୋ ବାବୁ ! ତେବେ ।
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନନାଙ୍କୁ   ମାଲୁମ ନ ହେବ
କରିପାର ଯେବେ କଳ,

ବଖଣ୍ଡ ସମୁଜ — ଜଳମଧ୍ୟେବୁଡ଼ି ,
ପିଇ ଦେଉଥିଲେ ଜଳ ।
ଓ୍ୱେଷ୍ଟୀ ମିଳାମିଶା, — ବେଶୀ କଥାବାର୍ତ୍ତା,
କେବେହେଁ କରବ ନାହିଁ,
ବଖତେ ବଖତେ — ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ,
ଦେବଟି ଉଗଟି ଗୃହଁ ।
ଝିକଏ ହାକମୀ — ଥିବ ଏକ୍ଲା ଘର !
‘ଠେପକ୍ଳାନବଶ’ ପଣ,
(ଭେଟେ) ଅନ୍ଧାରମୂଲକେ — ଚରଣ ଚୂଟିଆ,
ଅଋଜେ କଡ଼ଉ ପଣ !
ଛୁଟି କେତେ ଦିନ — କଲିକାଳଠାରେ
କଟିଯାଏ ମଡ଼ିକରେ,
ବଡ଼ ସନ୍ଧଶୀକ — ଧରମ ବାପୁଡ଼ା !
ନ ପଶିବ ପାର୍ଶ୍ୱ ଉରେ ।
ବେଧଡ଼କେ ଘାଇ ! — ବେଫରୁଆ ହୋଇ,
ହୁଅ ନରମ ଗରମ,

କେବେ ଚୁଟି କେବେ — ପଗ ଧରୁ ବେଶ
'ତରୁଣଚୁଟିଆ ଢଙ୍ଗ' ।
ସେପଟେବେଳେ ସେଥିଁ- — ପଣ୍ଟ ପକେଟଣା,
ଧୋକା ନ କରବୁ ଭାଇ !
ଭଲ ହେ ଅଟିଲୁ — ତରୁଣଚୁଟିଆ ଢଙ୍ଗ,-
ପଡ଼ିବୁ ନଠାଇ ।
ଆଖି ରଙ୍ଗଠାରୁ — ଦାନ୍ତ ନକୁଟାରୁ,
ନ ମଣିବୁ କେବେ ଜଣା,
ତରୁଣ ଚୁଟିଆ- — ଢଙ୍ଗେ ତୁ ସବୁଙ୍କ-
ବଡ଼ଲ କରୁଥା ଚୁନା ।
ଧରମ ଆଖିରେ — ଧୂଳି ଦେଇ ଭାଇ !
କାଢ଼ ଦେ' ଖଣ୍ଡେ କନା,
ଖଣ୍ଡରେ ଖଣ୍ଡରେ — ତୁ ଜଗତେ,
ତରୁଣଚୁଟି ଆ-ବାଳା ।

ସମାପ୍ତ ।

—*○*—

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ ।

Published by the Cuttack
Printing Co. Ltd.
1921.

ମୂଲ୍ୟ ଦୁଇପଇସା ମାତ୍ର